

KÜTÜPHANE OKUYUCUSUNUN EĞİTİLMESİ

Özlem GÜRSEL

Edirne İl Halk Kütüphanesi
Md. Yard.

Kitaplar, daima bilim ve kültürü içinde toplayan, gelecek nesillere bilgiyi aktaran araçların en önemlilerinden olmuşlardır. Günümüzde bu araçlardan en iyi, en kolay ve ucuz şekilde yararlanmak ta, ancak sayıları gün geçtikçe artan kütüphaneler vasıtası ile olacaktır. Kütüphaneler, okuyucuların artmasıyla orantılı olarak çoğalmaktadırlar. söz gelişi, Türkiye'de okul ve üniversite kütüphaneleri haricinde ki kütüphanelerde, 1961-1967 yıllarında; kütüphane sayısı, kitap sayısı ve okuyucu sayısı bakımından durum şöyledir.

Yıl	Kütüphane sayısı	Kitap sayısı	Okuyucu sayısı
1961	312	1.901.961	4.084.735
1967	418	2.771.489	5.584.505 ¹

Böylece istatistikten de anlaşıldığına göre kütüphane okuyucusunun gün geçtikçe çoğaldığı açıkça görülmektedir. Bu çoğalmayı hızlandırabilmek için okuyucuların eğitilmesi ve kütüphaneye yöneltmesi gereklidir.

Bugün kütüphanenin özellikle kütüphanecinin, karşılaştığı büyük problemlerden biri de şüphesiz ki eğitilmemiş kütüphane okuyucusudur. Okuyucunun yetiştirilmesi ve bilinçli bir halde kütüphaneden istifade edebilmesi özel yetenekleri gerektiken eğitimi lüzumlu kılmaktadır.

Eğitim bir kimseyi, ona bilgi ve görgü vererek amaca göre hazırlama işidir².

Okuyucuların, kütüphanecinin istediği amaca göre hazırlanabilmesinde ilk aşama, okul öncesi eğitimdir. Bu eğitimde aile ve ana okulları (Kinder garten) baş rolü oynamaktadır. Özellikle bu devrede görülen çocuktaki, kesmeğe ve yırtmaya karşı eğilim, başka yönlere sevk edilmek suretiyle geçirilmelidir. Çocuğun psikolojik durumu göz önünde

¹Türkiye İstatistik Yıllığı. İstanbul, 1967. 2. c., 1039. s.

²Hayat Ansiklopedisi, Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü, 1969. 121. s.

bulundurulacak onu, iyiye doğru yöneltmeye çalışmalıdır. Zararın doğuracağı kötü neticeler çocuğun anlayabileceği kapasitede izaha çalışılmalıdır.

Okuyucunun eğitilmesindeki en büyük aşama ilk okul devresidir. Kitap dostluğu, kitap sevgisi ve kitap değerinin çocukta yerleşebilmesi ilk okul eğitimcilerimizin en büyük görevi olmalıdır. Okuma alışkanlığının kazandırılması, okuma zevkinin aşılması, okumanın sonucu olan düşünmenin kazandırılması gerekmektedir. Bunların dışında öğrencilere aşılacak ilke ve alışkanlıklar : kitabın çeşitli kısımlarından bu kısımların amaçlarına uygun şekilde faydalanmak, kitapta bulunan bilgileri bulabilmek için bir metod dahilinde hareket etmek, dizinlerden faydalanmasını bilmek, kitapların nasıl yapılmış olduğunu da göz önünde bulundurarak kitaplara gerekli ihtimamı göstermektir³.

Bu alışkanlıklar da; sınıf, okul ve çocuk kütüphanelerinde bulunan görevli eğitimciler tarafından kazandırılmalıdır. Söz gelişi, Çeşitli ev ödevleri ve okullarda yapılan köşelere temin edilen yazı ve resim gibi basılı materyalleri bulmak için çocuk çoğu kez bunları; kitap, dergi, gazete ve mecmualardan keserek temin etmektedir. Eğitimci bu kötü alışkanlığı gidermenin çarelerinin aramalıdır. Eğitimciler kitap ve kütüphaneyi aktüel bir konu halinde zaman zaman derslerde çocuklara işlemelidirler.

Orta dereceli okullarda, kitap ve kütüphaneden istifade etmenin yollarını öğrencilere öğretebilmek için mutlaka kütüphane dersleri konulmalıdır. Bu derslerde çocukların ilk okullarda aldıkları basit ve nazari bilgileri bir sistem dahilinde geliştirilmelidir. Kütüphaneden yararlanma bilgisinin pekiştirilebilmesi için bir çok tatbikatların bu derslerde yapılması gerekmektedir. Bu alanda orta dereceli okullarda kütüphane dersinin konulması için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan çalışmalar biz kütüphanecileri sevindirmektedir.

Hayatın her çalışma sahasında olduğu gibi bilhassa öğretim hayatında sıkı düzen başarısının esasıdır⁴. Okuyucunun eğitilmesi hususunda öğretmenler ve kütüphaneciler işbirliği yapmalıdırlar. Öğretmenlerin kitaptan faydalanma hakkında nazari olarak verdikleri bilgileri kütüphaneci, kütüphanesinde tatbiki bir şekilde okuyucusuna öğretmelidir. Bu da kütüphanenin kullanılması yönünden ve daha çok okuyucu hiz-

³M. P. Douglas, *İlkokul Kütüphaneleri*, Çev.: Behire Abacıoğlu. Ankara, UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 1962. 16 s.

⁴Utkan Kocatürk, *Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri*. Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1969. 94. s.

metleri açısından bir yardım olmalıdır. Böylece kütüphaneci, okuyucusuna katalogu, kitap alıp verme usulünü ve ayrıca kütüphanedeki çalışma kurallarını benimsetmelidir.

Memleketimizde okuyucunun eğitilmesi açısından bir fikir vermek amacıyla Edirne ilinin merkezini örnek vermek istiyorum. Millî Eğitim sorunlarını hemen hemen halletmiş olan Edirne merkezinde 25 Ekim 1970 genel nüfus sayımına göre 54.885 kişi⁵ bulunmaktadır. 1967-1968 öğretim yılına göre Edirne ili merkezinde : 16 ilk okul, 9 da orta dereceli okul mevcuttur⁶. 1969-1970 öğretim yılında da Eğitim Enstitüsü açılmış bulunmaktadır. Kütüphanemizin 1969 yılı istatistiğine göre toplam okuyucu 64.174 kişidir. Bunun 2751'i öğretmen, sivil ve askerî memur, bir de diğer meslekten olan okuyuculardır. Bu durumda kütüphanemize gelen öğrenci sayısı 61.423 kişidir. İstatistikten de anlaşıldığına göre okuyucunun çoğunluğunu öğrenciler teşkil etmektedirler. Öğrencilerin kitap ve kütüphane yönünden eğitilmesiyle zamanla bütünüyle kütüphane okuyucusu eğitilmiş olacaktır (Edirne'deki bu durum tahminimce bütün Türkiye için söylenebilir.) Şehrimiz okullarında bu yönde çalışmalar gelişmiştir. Her ilk ve orta dereceli okulda okul kütüphaneleri mevcut olup faaliyet göstermektedir. Yalnız bu faaliyetlere öğrenciler çoğu kez katılmamaktadırlar. Çünkü henüz daha pek çok öğretmimiz kütüphanenin kapısından adımlarını dahi atmamışlardır. Bir katalogun nasıl kullanılacağını dahi bilmeyen eğitimcilerimiz maalesef çok denecek sayıdadır.

Edirne'deki öğrencilerin bu konudaki durumlarına gelince, ilkokullardaki yeni aktif metod sayesinde çocuk araştırmacılığa itilmeğe başlanmıştır. Fakat, maalesef orta okul ve lise öğrencilerinde kitaba karşı kayıtsızlık daha çok görülmektedir. Burada geçen gün karşılaştığım bir olayı anlatmadan geçemeyeceğim. Depodan okuyucunun faydalanması için çıkarılan Ord. Prof. Yusuf. Ziya Özer'in Ankara 1939 basımlı «Mısır Tarihli» adlı eseri, liselerden birinin öğrencisi tarafından yaprakları yırtılarak tahrip edilmiştir. Kütüphanemize çoğunlukla Çarşamba, Cumartesi ve Pazar günleri 250-300 kişi gelmektedir. Personelin yetersizliği, okuyucunun ve okuyucu isteklerinin çokluğu bakımından kitapların tek tek kontrol edilmesi bazı günler imkânsızlaşmaktadır. Bir de buna eğitilmemiş kütüphane okuyucularının varlığı eklenince bu tür üzücü durumlar doğmaktadır.

⁵25 Ekim 1970 Genel Nüfus Sayımı, Telgrafla Alınan İlk Sonuçlar. Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü, 1970. 11. s.

⁶Necip Güngör Kısaparmak, Millî Eğitim Cephesiyle Edirne. Elâzığ, Turan Matbaası, 21. s.

Sonuç olarak eğitilmiş okuyucu sayısı gün geçtikçe artmakla beraber, biz kütüphanecilerin güttüğü amaca göre hazırlanmamış, eksik eğitilmiş öğrencilerimiz henüz mevcuttur.

Okuyucularımızın diğer bir eksikliği de; kütüphaneye gelirken neyi aradığını, neyi istediğini, faydalanacağı kaynakları bilmeden gelmesidir. Fakat bir yönde hata yine öğretmenindir. Bir öğrencinin, meselâ; «İstanbul'un ihtiyaçları» hakkında bir bilgi istediğini düşünelim. Kütüphaneci zor bir durumla karşılaşmaktadır. Çünkü bu konuda yazılmış bir kitabı istemektedir öğrenci. Kendisine sunulan çeşitli kaynaklardan kendisine gerekli bilgileri toplayıp derleyememektedir. Araştırmacı niteliğini öğrenci henüz kazanamamıştır. Öğretmen öğrencinin bu durumunu göz önünde bulundurarak, sorularını öğrencisinin kapasitesine göre hazırlamalıdır.

Olgun okuyucu, kitap ve kütüphanenin değerini, aradığını, istediğini bilerek, faydalanacağı kaynakları kendi seçerek gelen okuyucudur.

Arzumuz, yakın bir gelecekte tüm okuyucularımızın bu niteliklerle bizlere gelmesi ve bizlere yardımcı olmalarıdır. Bu okuyucu hizmetlerini gerçekleştirmemizi daha kolay, daha çabuk ve daha verimli kılacaktır.